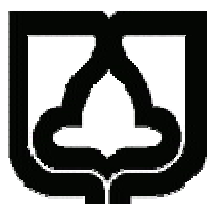

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه سمنان

دانشکده‌ی علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی

عنوان:

بررسی تکنیک‌های روایت در آثار زویا پیرزاد

استاد راهنما:

دکتر علی محمد شاه‌سنی

استاد مشاور:

دکتر حسن اکبری بیرق

دانشجو:

مریم خرسند

دی ۱۳۹۱

تعهد نامه

اینجانب **مریم خرسند** دانشجوی کارشناسی ارشد رشته **زبان و ادبیات فارسی** دانشگاه سمنان، دانشکده **علوم انسانی گروه زبان و ادبیات فارسی** تعهد می‌نمایم که محتوای این پایان نامه نتیجه تلاش و تحقیقات خود بوده و از هیچ منبعی کپی برداری نشده و به پایان رسانیدن آن نتیجه تلاش و مطالعات مستمر اینجانب و راهنمایی و مشاوره اساتید محترم بوده است.

مریم خرسند ۱۳۹۱/۱۰/۲۵

کلیه‌ی حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات ، ابتکارات و نو
آوری‌های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه (رساله) متعلق به دانشگاه
سمنان می‌باشد.

تقدیم به:

پدرم؛

به او که نمی دانم از بزرگی اش بگویم یا مردانگی ، سخاوت، سکوت، مهربانی و . . . با
بوسه بر دستان مهربانش .

و مادرم؛

نه می توانم موهایشان را که در راه عزت من سفید شد، سیاه کنم و نه برای دست های پینه
بسته شان که ثمره تلاش برای افتخار من است، مرهمی دارم . پس توفیقم ده که هر
لحظه شکرگزارشان باشم و ثنیه های عمرم را در عصای دست بودنشان بگذرانم .

و برادران و خواهران عزیزتر از جانم . . . . . و همه کسانی که دوستشان دارم .

سپاسگزاری:

سپاس خدای مهربان را که نور شناختش را به قلب ما تابانید و شکرش را بر وجودمان الهام فرمود و دروازه‌ی بی‌پایان دانش به پروردگاریش را بر ما گشود و ما را به وادی پر فیض توحیدِ خالصانه‌اش راهبری نمود و از هلاک در ورطه‌ی انکار و شک بازمان داشت. او که بزرگترین امید و یاور ما در لحظه‌لحظه‌ی زندگیست. خدای را بسی شاکرم که از روی کرم پدر و مادری فداکار نصیم ساخته تا در سایه‌ی درخت پر بار وجودشان بیاسیم و از ریشه‌ی آن‌ها شاخ و برگ گیرم و از سایه‌ی وجودشان در راه کسب علم و دانش تلاش نمایم؛ والدینی که بودنشان تاج افتخاری است بر سرم و نامشان دلیلی است بر بودنم، چرا که این‌دو وجود پس از پروردگار مایه‌ی هستی‌ام هستند و همیشه پشتیبان و مایه‌ی دلگرمی‌ام بوده‌اند. آموزگارانی که برایم زندگی، بودن، و انسان بودن را معنا کردند. امیدوارم روزی بتوانم زحمات گرانبه‌ی این عزیزان را جبران نمایم.

در این‌جا بر خود لازم می‌دانم که از استاد فرهیخته و گرامی جناب آقای دکتر شاه‌سنی که راهنمایی این‌جانب را در انجام تحقیق، پژوهش و نگارش این پایان‌نامه تقبل نمودند و صبورانه مرا همراهی کردند، تشکر و سپاسگزاری نمایم و هم‌چنین از استاد فاضل و ارجمند جناب آقای دکتر اکبری که مشاوره‌ی این پایان‌نامه را برعهده داشته‌اند و به‌حق فراتر از مشاور یاری کردند، کمال تقدیر و تشکر را دارم و در تمام مراحل زندگی برایشان آرزوی موفقیت و سربلندی دارم. از اساتید محترم و بزرگوار جناب آقایان دکتر محمدی و دکتر طباطبایی که زحمت داوری این پایان‌نامه را متقبل شدند نیز کمال تقدیر و تشکر را دارم. هم‌چنین تشکر می‌کنم از سایر استادان گروه زبان و ادبیات فارسی که افتخار شاگردی‌شان را در طول این دوره‌ی تحصیلی داشته‌ام.

با آرزوی موفقیت، سلامت و طول عمر با عزت برای همه‌ی آن‌ها.

چکیده:

روایت‌شناسی یا مطالعه‌ی روایت یکی از زمینه‌های ساختارگرایی است که به مطالعه‌ی نظری روایت یا (دستور زبان روایت) می‌پردازد، این علم تجزیه و تحلیل رابطه‌ی میان داستان و همه‌ی عناصر وابسته به آن است. ساختارگرایانی نظیر پراپ، گرماس، تودوروف، ژنت، برمون، بارت و... در مطالعه‌ی روایت بیش‌تر به کشف الگوها و بن‌مایه‌های زنجیره‌ای داستان‌ها توجه کرده‌اند. زویا پیرزاد از نویسندگان معاصر ماست که در دهه‌ی اخیر آثار او مورد توجه مخاطبین بسیاری قرار گرفته‌است که در این پایان‌نامه سعی شده است با استفاده از نظریه‌های روایت‌شناسان برجسته به بررسی و تحلیل تکنیک‌های روایی در آثار این نویسنده پرداخته شود.

در فصل اول کلیات موضوع از جمله: بیان مسأله، هدف تحقیق، پیشینه‌ی تحقیق، سؤالات و فرضیه‌های تحقیق و... مورد بررسی واقع شده‌است و در فصل دوم به تعاریف روایت، اهمیت و ضرورت روایت، علم روایت‌شناسی، ویژگی‌های روایت، نظریه‌پردازان روایت، ساختارگرایی و فرمالیسم روسی پرداخته شده‌است و همچنین ساختار روایت و عناصر آن از جمله: پیرنگ، کارکرد، شخصیت و... بررسی شده و به الگوهای روایی کلاسیک، مدرن و پسامدرن نیز پرداخته‌ایم. در فصل سوم زنان نویسنده معاصر ایران و همچنین زندگی و آثار زویا پیرزاد را مورد بررسی قرار داده‌ایم و در فصل چهارم با استفاده از ساختار روایت و الگوهای روایی که در بحث مبانی نظری به آن پرداخته‌ایم، ساختار روایی آثار زویا پیرزاد، بررسی و تحلیل شده‌است که برای تحلیل، آثار این نویسنده را به دو بخش رمان‌ها و مجموعه داستان‌ها تقسیم کرده‌ایم و در تحلیل هر داستان ابتدا خلاصه‌ای از داستان را ارائه دادیم و بعد عناصر روایی آن را استخراج کرده و ساختار روایی آن‌ها را با استفاده از نظریه‌های روایت‌شناسان و الگوهای روایی تحلیل کرده‌ایم و در فصل پنج نتایجی را که از این پژوهش به‌دست آمده‌است، ارائه داده‌ایم.

کلید واژه‌ها: ادبیات داستانی معاصر ایران، روایت، روایت‌شناسی، زویا پیرزاد.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: مقدمه و کلیات (۱-۶).

۲	..... (۱-۱) مقدمه
۴	..... (۲-۱) بیان مسأله
۵	..... (۳-۱) سوابق مربوط
۶	..... (۴-۱) پرسش اصلی تحقیق
۶	..... (۵-۱) سؤال‌های تحقیق
۷	..... (۶-۱) فرضیه‌های تحقیق
۷	..... (۷-۱) اهداف تحقیق
۸	..... (۸-۱) استفاده‌کنندگان از نتایج تحقیق
۸	..... (۹-۱) نوع تحقیق
۸	..... (۱۰-۱) روش تحقیق

فصل دوم: مبانی نظری و تعاریف (۹-۹۵).

بخش اول: تعاریف و ویژگی‌ها و نظریه پردازان روایت

۱۰	..... (۱-۲) تعاریف روایت
۱۲	..... (۲-۲) ویژگی‌های روایت
۱۴	..... (۳-۲) اهمیت و ضرورت روایت
۱۴	..... (۴-۲) علم روایت‌شناسی و تاریخچه‌ی روایت

- ۱۷ ..... نظریه پردازان روایت ..... (۵-۲)
- ۱۷ ..... ولادیمیر پراپ ..... (۱-۵-۲)
- ۱۹ ..... تزوتان تودوروف ..... (۲-۵-۲)
- ۲۰ ..... ژرار ژنت ..... (۳-۵-۲)
- ۲۴ ..... آلژیر داس ژولین گریماس ..... (۴-۵-۲)
- ۲۶ ..... رولان بارت ..... (۵-۵-۲)
- ۲۹ ..... کلود برمون ..... (۶-۵-۲)
- ۳۰ ..... زبان شناسی ساختاری سوسور ..... (۶-۲)
- ۳۱ ..... تمایز میان زبان و گفتار ..... (۱-۶-۲)
- ۳۲ ..... نشانه شناسی ..... (۲-۶-۲)
- ۳۴ ..... زبان شناسی هم زمانی و در زمانی ..... (۳-۶-۲)
- ۳۴ ..... محور هم نشینی و جانشینی ..... (۴-۶-۲)
- ۳۵ ..... تاریخچه ی نقد ادبی ..... (۷-۲)
- ۳۹ ..... فرمالیسم (شکل گرایی) روسی ..... (۸-۲)
- ۴۱ ..... مهم ترین نظریه های فرمالیست ها ..... (۱-۸-۲)
- ۴۲ ..... آشنایی زدایی ..... (۱-۱-۸-۲)
- ۴۳ ..... تفاوت کاربرد زبان در ادبیات با کاربرد آن در دیگر زمینه ها ..... (۲-۱-۸-۲)
- ۴۳ ..... اهمیت واژه و لفظ در ادبیات ..... (۳-۱-۸-۲)
- ۴۳ ..... تفاوت ادبیات با واقعیت ..... (۴-۱-۸-۲)
- ۴۴ ..... شاخه های فرمالیسم ..... (۲-۸-۲)

۴۴	مزیت‌ها و محدودیت‌های نقد فرمالیستی
۴۶	آموزه‌های باختین
۵۰	ساختارگرایی
۵۳	حلقه‌ی زبان‌شناسی پراگ
۵۵	الف: یاکوبسون و الگوی ارتباط زبانی
۵۸	ب: یاکوبسون و اهمیت استعاره و مجاز
۶۰	بخش دوم: ساختار روایت
۶۰	۱-۲) قصه، داستان و داستان کوتاه، رمان
۶۰	۱-۱-۲) قصه و حکایت
۶۳	۲-۱-۲) داستان و داستان کوتاه
۶۵	۳-۱-۲) رمان
۶۷	۲-۲) ساختار روایت
۶۷	۱-۲-۲) نظریه‌های نظریه‌پردازان روایت، درباره‌ی ساختار روایت
۶۹	۲-۲-۲) نظریه‌ی شکل باز
۷۰	۳-۲-۲) عناصر روایت
۷۰	۱) پیرنگ
۷۳	۲) کارکردها و نقش‌مایه‌ها
۷۴	۳) شخصیت
۷۶	۱-۳) نظریه‌ی کنشی

- ۲-۳) نظریه‌ی معنایی ۷۷
- ۳-۳) نظریه‌ی اسمی (نام‌گرایانه) ۷۷
- ۴) زمان‌مندی روایت ۷۸
- ۵) راوی ۷۹
- ۱-۵) شیوه‌های نقل قول ۸۱
- ۲-۵) انواع راوی ۸۱
- ۶) دیدگاه ۸۲
- ۱-۶) رابطه‌ی راوی - خواننده ۸۲
- ۲-۶) کانون روایت ۸۳
- ۱-۲-۶) چه کسی حرف می‌زند؟ ۸۳
- ۲-۲-۶) چه کسی با چه کسی حرف می‌زند؟ ۸۳
- ۳-۲-۶) چه کسی چه وقت حرف می‌زند؟ ۸۳
- ۴-۲-۶) چه کسی با چه زبانی حرف می‌زند؟ ۸۴
- ۵-۲-۶) چه کسی با چه میزان اقتدار و مرجعیتی حرف می‌زند؟ ۸۴
- ۶-۲-۶) چه کسی می‌بیند؟ ۸۴
- ۱-۶-۲-۶) انواع کانون ۸۵
- بخش سوم: الگوهای روایت (کلاسیک، مدرن و پسامدرن) ۸۶**
- ۱-۳) الگوی روایی کلاسیک (ارسطویی) ۸۶
- ۱-۱-۳) عناصر روایی در دوره‌ی کلاسیک ۸۷

- ۸۷..... پیرنگ (۱)
- ۸۷..... شخصیت (۲)
- ۸۸..... راوی (۳)
- ۸۹..... (۲-۱-۳) الگوهای روایی مدرن
- ۹۰..... (۱-۲-۱-۳) عناصر روایی در آثار مدرن
- ۹۲..... (۳-۱-۳) الگوی روایی پسامدرن
- ۹۳..... ((۱-۳-۱-۳) نظریه پردازان پسامدرنیست
- ۹۳..... (۱) برای مک‌هیل): تغییر در عنصر غالب
- ۹۳..... (۲) ژان فرانسوا لیوتار: فراروایت
- ۹۴..... (۳) ژان بودریار
- ۹۴..... (۲-۳-۱-۳) ادبیات پسامدرن

فصل سوم: نگاهی به زندگی و آثار زویا پیرزاد: (۹۶-۱۱۱).

- ۹۷..... (۱-۳) بخش اول: زنان نویسنده معاصر ایران
- ۱۰۰..... (۱-۱-۳) سیمین دانشور
- ۱۰۱..... (۲-۱-۳) گلی ترقی
- ۱۰۳..... (۳-۱-۳) شهر نوش پارسی پور
- ۱۰۳..... (۴-۱-۳) غزاله علیزاده
- ۱۰۴..... (۵-۱-۳) منیرو روانی پور
- ۱۰۵..... (۶-۱-۳) فریبا وفی
- ۱۰۶..... (۲-۳) بخش دوم: نگاهی به زندگی و آثار زویا پیرزاد

فصل چهارم: بررسی تکنیک‌های روایت در آثار زویا پیرزاد: (۱۱۲-۱۹۷).

- بخش اول: تحلیل ساختار روایی رمان‌ها: ۱۱۳.....
- (۱) رمان اول: « چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم » ۱۱۳.....
- ۱-۱) خلاصه‌ی رمان ..... ۱۱۳.....
- ۲-۱) عناصر روایی داستان ..... ۱۱۴.....
- ۱-۲-۱) پیرنگ ..... ۱۱۴.....
- ۲-۲-۱) کارکردها ..... ۱۱۶.....
- ۳-۲-۱) شخصیت و شخصیت‌پردازی ..... ۱۱۹.....
- ۴-۲-۱) راوی و شیوه‌ی روایت ..... ۱۲۶.....
- ۵-۲-۱) ضرباهنگ داستان (زمان): ..... ۱۳۱.....
- (۲) رمان دوم: « عادت می‌کنیم » ..... ۱۳۲.....
- بخش دوم: مجموعه داستان‌ها ..... ۱۵۰.....
- (۱) مجموعه داستان « مثل همه‌ی عصرها » ..... ۱۵۰.....
- ۱-۱) داستان اول « قصه‌ی خرگوش و گوجه‌فرنگی » ..... ۱۵۲.....
- ۲-۱) داستان دوم: « ملخ‌ها » ..... ۱۵۳.....
- (۲) مجموعه داستان « طعم گسِ خرمالو » ..... ۱۵۹.....
- ۱-۲) داستان اول: « لکه‌ها » ..... ۱۶۰.....
- ۲-۲) داستان دوم: « آپارتمان » ..... ۱۶۳.....
- ۳-۲) داستان سوم: « پرلاشیز » ..... ۱۶۹.....

۱۷۴..... «ساز دهنی» ..... ۴-۲ داستان چهارم:

۱۸۰..... «طعمِ گسِ خرمالو» ..... ۵-۲ داستان پنجم:

۱۸۶..... «یک روز مانده به عیدِ پاک» ..... ۳ مجموعه داستان

۱۸۶..... «هسته‌های آلبالو» ..... ۱-۳ داستان اول:

۱۹۱..... «گوش ماهی‌ها» ..... ۲-۳ داستان دوم

۱۹۴..... «بنفشه‌های سفید» ..... ۳-۳ داستان سوم

فصل پنجم: نتیجه‌گیری: (۱۹۸-۲۰۲).

۲۰۳..... فهرست منابع و مآخذ

چکیده انگلیسی

فصل اول

کلیات

۱-۱) مقدمه:

روایت قدمتی به درازای تاریخ دارد، شاید بتوان انسان‌های اولیه را نخستین روایت‌گران به‌شمار آورد. آن‌ها برای ارتباط با هم شبانگهان که در کنار آتش می‌نشستند، ماجراهای روز گذشته را برای هم تعریف می‌کردند. گرچه در آغاز هدف آن‌ها از این روایت‌ها سرگرمی بود اما با گذشت زمان همین روایت‌گران، روایت‌های خود را در جنبه‌های اخلاقی و حکمی و... به کار بردند. و به این ترتیب داستان و قصه جزء جدایی‌ناپذیر زندگی انسان‌ها بوده‌است.

زندگی روزمره ما باروایت‌ها درآمیخته است، ما از نخستین روزهای حیاتمان تا واپسین لحظات زندگی در معرض روایت قرار داریم؛ درست از زمانی که مادرانمان برایمان لالایی یا اشعار کودکانه می‌خوانند، می‌توانیم دریابیم که یک شعر کودکانه ساده هم دارای روایت می‌باشد. همه‌ی هنرها نیز از نقاشی، تندیس‌سازی تا شعر و داستان‌گویی و نمایش و... هر یک به گونه‌ای به کار روایت مشغول‌اند. روایت در تمام جلوه‌های فرهنگ بشری وجود دارد؛ در داستان و قصه، نمایش، اسطوره، تاریخ، رقص و... و در هیچ‌جا، جامعه‌ی بدون روایت وجود ندارد، سراسر زندگی بشر با روایت‌ها گره خورده‌است و همه‌ی گروه‌های انسانی روایت‌های خود را دارند. روایت یکی از حوزه‌های نظریه‌ی ادبی مدرن بوده‌است. نظریه‌پردازان از ارسطو به این طرف، روایت را مفاد اصلی و بنیادی متون ادبی، نمایشی، داستانی یا منظوم دانسته‌اند؛ البته برخی از اشعار کم‌تر از داستان یا نمایش‌نامه، دارای ویژگی‌های روایی هستند.

رولان بارت در مقاله‌ی درآمدی بر تحلیل ساختاری روایت‌ها درباره‌ی روایت این‌چنین می‌نویسد: روایت‌های جهان بی‌شمارند. روایت پیش از هرچیز مجموعه‌ی متنوع عظیمی از ژانرهاست که به موضوعات مختلفی تقسیم می‌شود؛ چنان‌که گویی هر ماده‌ای مناسب دریافت داستان‌های بشر است. روایت در اسطوره، افسانه، قصه‌ی حیوانی، قصه، نوولا، حماسه، تاریخ، تراژدی، درام، کمدی و... حضور دارد. وی هم‌چنین می‌گوید روایت دقیقاً با تاریخ بشر آغاز می‌شود و هیچ‌کجا انسانی بودن روایت نبوده است. همه‌ی طبقات و گروه‌های انسانی روایت‌های خود را دارند، لذتی که عموماً انسان‌ها با زمینه‌های فرهنگی مختلف در آن سهیم شده‌اند. روایت جهانی است؛ فراتاریخی، فرافرهنگی؛ به‌سادگی مثل خود زندگی است. (بارت، ۱۳۸۷: ۲۷).

روایت، شیوه‌ای است برای ترکیب واحدهای زبان و ایجاد ساختارهای بزرگ‌تر. و گوینده، شنونده یا خواننده، از اساسی‌ترین لازمه‌های روایت هستند. بدین ترتیب، روایت شالوده‌ی تفکر و

همه‌ی نوشتارمان را تشکیل می‌دهد یا به آن سامان می‌بخشد. امروزه روایت تنها به اشکال پیشین جریان ندارد، بلکه به شکل پیشرفته‌تری درآمده است مانند روایت داستان، فیلم، نمایش‌نامه، تئاتر و... این روایت‌ها در حوزه‌های مختلف فردی و اجتماعی زندگی انسان حضور دارند و مورد تحلیل قرار می‌گیرند. که داستان، بهترین نمودِ روایت است. و هر نویسنده با داستانی کردن واقعیت‌ها، روایت‌پرداز زمانه‌ی خود است. و نویسندگان برای حفظ میراث روایی خود از ابزار زبان استفاده می‌کنند. هر داستانی نیز شکلی از زبان است و نویسنده شیوه‌هایی را به کار می‌گیرد تا محتوای داستانش را به زبان بیاورد.

در این رساله سعی بر آن است که به مدد دیدگاه‌های نظری روایت‌شناسان، به بررسی شیوه‌ها و تکنیک‌های روایت در آثار زویا پیرزاد، که در طی دهه‌ی گذشته با استقبال بی‌نظیر مخاطبین قرار گرفته‌است، پردازیم. و به تحلیل ساختاری سبک روایی آن‌ها دست یابیم. و در پایان نتایج به‌دست آمده را به صورت خلاصه ارائه نماییم. در **فصل اول** به کلیات موضوع از جمله بیان مسأله، اهمیت و ضرورت تحقیق، اهداف و پیشینه‌ی تحقیق، سؤالات و فرضیه‌های تحقیق، می‌پردازیم. در **فصل دوم** که شامل سه بخش است در بخش اول به تعریف مفاهیم نظری روایت پرداخته‌ایم، در بخش اول تعاریفی از روایت به دست داده‌ایم و همچنین برای درک بیشتر روایت، ویژگی‌های آن را ذکر کرده‌ایم و نیز علم روایت‌شناسی و پیشینه‌ی تاریخی آن بیان کرده‌ایم و این‌که پیشینه‌ی این علم به فرمالیسم روسی می‌رسد که آن هم متأثر از زبان‌شناسی ساختاری سوسور است، برای فهم نظریه‌ی روایت ابتدا به نظریه‌های هرکدام از نظریه‌پردازان فرمالیست و ساختارگرا پرداخته شده و همچنین مکتب فرمالیسم و ساختارگرایی را مورد بحث قرار داده‌ایم. و برای شناخت الگوی روایت و دستور زبان داستان، الگوی ارتباط زبانی یا کوبسون و همچنین نظریه‌ی دو قطب استعاره و مجاز او را شرح داده‌ایم. در بخش دوم با عنوان ساختار روایت، ابتدا اشاره‌ای به قصه، داستان و رمان داشته‌ایم و بعد به تعریف عناصر روایی پرداخته‌ایم که از اساس‌ترین عناصر داستان هستند. در بخش سوم سه الگوی روایی: کلاسیک، مدرن و پسامدرن را مورد بررسی قرار داده‌ایم. در **فصل سوم** ابتدا زندگی و آثار زنان نویسنده‌ی معاصر و سبک نویسندگی و وضعیت نویسندگی آن‌ها در دوران معاصر را بررسی کرده و بعد زندگی و آثار زویا پیرزاد را مورد بحث قرار داده‌ایم. در **فصل چهارم** که بخش اصلی و بنیادین این پژوهش را تشکیل می‌دهد، شگردهای مختلف پردازش و ساختار روایت در آثار پیرزاد مورد

بررسی و تحلیل قرار می‌گیرند. در فصل پنجم به نتیجه‌گیری از مباحث نظری و نیز تحلیل مباحث گذشته و به ویژه فصل چهارم خواهیم پرداخت.

۱-۲) بیان مسأله:

روایت توالی سلسله‌ای از حوادث است که به صورت غیرتصادفی در کنار هم آمده‌اند و از ویژگی‌هایی مانند: مصنوعی بودن، تکراری بودن، داشتن سیر مشخص و داشتن راوی یا قصه گو و... برخوردار است. روایت‌شناسی رویکردی نوین در مطالعه‌ی ادبیات داستانی است و در پی یافتن دستور زبان داستان و روای، کشف و تحلیل شیوه‌های روایت‌پردازی، نظام حاکم بر روایت‌ها و ساختار آن‌هاست. رویکردهای متن‌محور در بررسی و نقد ادبی در قرن بیستم تحت تأثیر دیدگاه‌هایی مبتنی بر روان‌شناسی شکل گرفتند. در این میان، زبان‌شناسان روس و مکتب فرمالیسم روسی در تحول نقد ادبی سده‌ی بیستم سهم به‌سزایی داشتند. میراث فکری آن‌ها الهام‌بخش بسیاری از مکاتب و رویکردهای نقد پس از خود از جمله روایت‌شناسی گردید. شاید جالب‌ترین و ممتازکننده‌ترین عرصه‌ی تحلیل ادبی ساختارگرا، روایت‌شناسی باشد که با انواع روایت‌ها سروکار دارد.

در این پایان‌نامه ابتدا به روایت که یکی از مهم‌ترین عناصر در داستان‌پردازی است پرداخته خواهد شد و در مرحله‌ی بعد، شیوه‌های روایت در آثار زویا پیرزاد با توجه به الگوهای روایی کلاسیک، مدرنیسم و پسامدرنیسم بررسی خواهد شد و این تحلیل داستان‌ها با توجه به نظریه‌های روایت‌شناسان غرب پرداخته خواهد شد.

در اهمیت و ضرورت این موضوع می‌توان گفت که بررسی و شناخت روایت که یکی از مهم‌ترین نظریه‌های ادبی است نیز از ضروریات است چون که روایت‌ها در سراسر زندگی بشر وجود دارند و داستان‌ها نیز از مهم‌ترین این شکل‌های روایت می‌باشند که شناخت و تحلیل ساختاری آن‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در انتخاب زویا پیرزاد نیز می‌توان گفت که پیرزاد یکی از نویسندگان معاصر است که با موفقیت بسیاری روبه‌رو بوده است و همین‌چنین با نثر ساده و گویای خود مورد توجه اکثر مخاطبان قرار گرفته است. همین‌چنین چون پیرزاد نویسنده‌ی دهه‌ی هشتاد است که یک دهه پیش‌تر نیست که آثار او چاپ شده‌اند و به شهرتی خاص رسیده‌اند بنابراین تحقیق‌های لازم بر روی آثار این نویسنده صورت نگرفته است و امید است که پژوهش در آثار این نویسنده نیز بتواند راهگشای پژوهش‌های بعدی شود.

۳-۱) سوابق مربوط:

در سده‌ی اخیر در غرب، در کشورهایی چون فرانسه، آمریکا و... به روایت‌شناسی توجه ویژه‌ای شده‌است اما این پژوهش‌ها درباره‌ی روایت از سوی پژوهشگران و محققان ما محدود است، البته در چند سال اخیر کتاب‌ها و منابع انگلیسی و فرانسوی و... در مورد روایت ترجمه شده‌اند که با توجه به وجود این ترجمه‌ها، هنوز بیش‌تر منابع و آثار در این زمینه به ترجمه نرسیده‌اند و در دسترس ما قرار ندارند. در این زمینه ترجمه‌ی آثاری به فارسی چون «درآمدی نقادانه و زبان‌شناختی بر روایت» اثر مایکل تولان، «بوطیقای ساختارگرا» اثر تزوتان تودوروف، «نظریه‌های روایت» از والاس مارتین، «تحلیل انواع داستان» نوشته‌ی میشل آدام و فرانسواز رواز و آثاری دیگر از این قبیل وجود دارد که در پژوهش‌های محققین در روایت‌شناسی تأثیر عمیقی داشته است.

از میان کتاب‌های تألیف شده به زبان فارسی نیز می‌توان به کتاب‌های چون: «دستور زبان داستان» اثر احمد اخوت، «ساختار و تأویل متن» از بابک احمدی و... و کتاب‌هایی در عناصر داستان مانند: «عناصر داستان» اثر جمال میرصادقی و... نیز اشاره کرد. هم‌چنین پایان‌نامه‌ها و مقاله‌های زیادی نیز در مورد روایت کار شده است که در ذیل برای نمونه چند تا از این پژوهش‌ها را ذکر می‌کنیم:

۱- بررسی رابطه‌ی راوی و زمان در روایت سینما، احمدعلی سجادی صدر، دانشکده هنر دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۵.

۲- روایت‌شناسی مقامات حمیدی بر اساس نظریه‌ی تودوروف، فصلنامه‌ی پژوهش‌های ادبی، ۱۳۸۸.

۳- الگوی ساختارگرایی ولادیمیر پراپ و کاربردهای آن در روایت‌شناسی، دو فصلنامه علمی پژوهشی «پژوهش زبان و ادبیات فارسی»، ۱۳۸۷.

۴- بررسی ساختار روایت در حکایت‌های جامع هزارویک شب، محبوبه خراسانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۰.

۵- تحلیل داستان رستم و سهراب براساس نظریه‌های روایت‌شناسی، علی محمدی، دانشگاه بوعلی‌سینا، ۱۳۹۰. و آثار بسیار دیگری نیز وجود دارند که این چند تا را برای نمونه آوردیم.

با توجه به این که زویا پیرزاد نویسنده‌ی معاصر ماست که آثار او در دهه‌ی هشتاد به شهرت رسیده‌است اما متأسفانه تحقیق زیادی بر روی آثار وی انجام نگرفته‌است و اثر مستقلی در بررسی و تحلیل آثار این نویسنده انجام نگرفته‌است. در پژوهش‌هایی که انجام دادیم به جز چند مورد مقاله و پایان‌نامه در مورد این نویسنده کار نشده‌است و ما در این پایان‌نامه سعی داریم که به صورت جدی به بررسی و تحلیل آثار این نویسنده بپردازیم. در ذیل چند نمونه از مقاله و پایان‌نامه‌ای که به آن برخورد کردیم را خواهیم آورد.

۱- شخصیت‌پردازی در رمان «چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم»، آسیه گودرزی، ۱۳۸۸.

۲- شیوه‌ی داستان‌نویسی و شخصیت‌پردازی در نویسندگان زن، مریم دقیق احمدی، ۱۳۸۹.

۳- روند تکوین سبک زنانه در آثار زویا پیرزاد (تحلیلی برپایه‌ی سبک‌شناسی فمینیستی)، ناصر نیکوبخت، فصلنامه‌ی نقد ادبی، دوره‌ی ۵، شماره ۷.

۴- شخصیت و شخصیت‌پردازی در آثار زویا پیرزاد و...، فاطمه خاکسار، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، ۱۳۸۸.

۵- رمانی در جدال با مسائل زبانی (عادت می‌کنیم)، محمد فتوحی، کتاب ماه، نشر ۸۷ و ۸۸.

۶- نقد: اسطوره نه رمان، محمد دهقانی، کتاب ماه، ادبیات و فلسفه، نشر ۹۱.

۷- نقد تطبیقی با رویکرد فمینیستی در آثار آناگوالدا و زویا پیرزاد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، سمیه ملکی، دانشگاه آزاد تهران، ۱۳۹۰.

۸- تحلیل و بررسی سه رمان معاصر (سو و شون، چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم و اهل غرق) از سه نویسنده زن (سیمین دانشور، زویا پیرزاد و منیرو روانی‌پور)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد آزاده پورصدامی، ۱۳۸۶.

۴-۱) پرسش اصلی تحقیق (پرسش آغازین):

ترفند بنیادین پردازش روایت در آثار زویا پیرزاد چیست؟